

PERFORMANS DENETİMİNDE VERİ ANALİZİ : DENETÇİLERİN KULLANDIĞI TEKNİKLER (*)

Yazan: Muhammad Akram KHAN

*Çevirenler: Arife Coşkun
Uzman Denetçi*

*Murat Toker
Başdenetçi*

Bu yazı, denetçilerin mali denetim süresince de kullandığı tekniklerin bazılarını içermektedir. Bu teknikler, performans denetiminde, denetçilerin yıllardan beri yaptıkları işlerin ayrıntılı olarak hazırlanması ve geliştirilmesi gerektiğini göstermektedir.

Örnek Olay Analizi

Yönetim ve hizmet kurumlarının performans denetimi için "Örnek Olay Analizi" genellikle en uygun metottur. Metod, olayların bir örneğini analiz ederek, değişik hizmetlerin verimliliğini değerlendirir. Örneğin, gelir vergisi departmanı söz konusu olduğunda; denetçiler, mükelleflerden gelen mektupları departmanın cevaplama süresini değerlendirmek için gelir vergisi mükelleflerinden birini ele alacaktır. Denetçiler, mektubun alındığı, işleme tabi tutulduğu ve sonuçta cevaplandığı tarihleri gösteren verilerin tablosunu çıkaracaklardır. Diğer bir örnek, tedarik kurumlarının veya satın alma birimlerinin performans denetimi olabilir. Örnek olay analizi metodu, bir satın alma işleminin istek yapılma sürecinde ve sipariş verilmesinde geçen süreyi gösterecektir. Kalkınma projelerinde bu metod, müteahhitlerin hakedişlerinin işleme tabi tutulma sürecine, değişik malzemelerin alım ihalelerinin sözleşmeye bağlanma süreçlerine, araç parkının yönetimine v.b. uygulanabilir. Kısacası metod, belirli hizmetlerin verimliliğinin değerlendirilmesinde denetçiler tarafından uygulanabilecektir.

Bu analizin özel bir uygulaması, kamuya belirli hizmet sağlamaktan sorumlu olan kamu kurumlarında ve birimlerinde kullanılır. Örneğin; silahlar ve mühimmat için ruhsat veren kurumlar, ithalat izinleri, döviz alım-satım yetkisi, ilaç üretim lisansı veren kuruluşlar vb. Analiz, uygulama sürecinin değişik aşamalarında bu kurum veya kuruluşlarda geçen süre üzerinde rinde yoğunlaşır. Denetçiler tüm idari süreci aşağıdaki gibi alt unsurlara ayırarak şemalaştırır:

(*) Muhammed Akram KHAN'ın "DATA ANALYSIS IN PERFORMANCE AUDITING" adlı kitabının "Auditor' Techniques" bölümlerinin çevirisidir.

- 1) Başvuruların kaydedilmesi,
- 2) Başvuru sahipleri ile daha fazla bilgi için yeniden görüşülmesi,
- 3) Diğer kurumlara gönderilenler,
- 4) Bilginin analiz edilmesi,
- 5) Teklif ve karar,
- 6) Başvuran sahiplerinin bilgilendirilmesi.

Bu unsurlar denetlenen kurumla tartışılır ve gerekli değişiklikler yapılır. Sonra denetçiler, olayların bir örneğini seçer ve her aşamada birimlerde geçen süreyi hesaplar. Denetçilerin ilgi odağı, dar boğaz oluşturan veya süresinin kısılmasına ihtiyaç duyulan işin bulunduğu aşamayı belirlemek olacaktır. Bu analizde, denetçiler sunulan hizmetin kalitesine tepkilerini öğrenmek için hizmetten yararlananlardan bir örnekle görüşme yapmayı da deneyebilir. Denetçiler, analiz sonunda halkın görüşünü dikkate alarak denetim sonuçlarını değiştirmek zorunda kalabilirler. Örneğin, ilgili birimde geçen süreyi denetçiler fazla bulurken, görüşme yapılan kişilerin büyük kısmı makul buluyorsa, denetçiler denetim bulgularını değiştirebilirler.

Birimler Arası Kıyaslama Analizi

Benzer fonksiyonları yerine getiren birçok birimi olan büyük organizasyonların performans denetiminde, değişik girdi ve çıktıların birimler arası karşılaştırılması, ağır çalışan birimleri belirlemek için yararlı bir metottur. Denetçiler performans denetimi için parametrelere karar verir ve bu parametrelerdeki her bir birim için verileri sıralar. Metod, belirli bir alanda benzer proje varsa, kalkınma projelerinde de kullanılabilir. Örneğin, bir ilde benzer alanlarda mesleki eğitim veren birkaç teknik okul olabilir. Denetçiler, okullar arasında sınıf geçme yüzdesi, aynı sınıfı tekrar edenlerin oranı, geçen bir öğrencinin maliyeti, her öğretmenin sınıfa ayırdığı süre, öğretmen öğrenci oranı v.b. ilişkin mevcut verileri karşılaştırmaya karar verebilirler ve bunları toplayabilirler.

Negatif Katkı Analizi

Negatif katkı analizi, bir proje veya programın negatif yönlerini şu bakımlardan inceler:

- İşten çıkarılanlar ve bunların rehabilite edilme maliyeti,
- Sele maruz kalan alanların yüzölçümü ve islah edilme maliyeti,
- İşini kaybedenlerin sayısı ve bunların ekonomiye maliyeti,
- Ekonomik ömrünü tamamlamadan yenilenen varlıkların maliyeti,

● Depo / malzeme fazlalığının maliyeti.

Bazen kalkınma projelerinin de negatif katkıları olabilir. Projenin gerçek başarının doğru değerlendirilmesi için pozitif katkıdan negatif katkıyı çıkartmak gerekir.

Etki Analizi

Bu analiz, kamu kurumunun belirli faaliyetini dikkate alır ve bu faaliyetin etkilerini başından sonuna izler. Örneğin, hükümet kırsal kesimdeki yoksullara ev inşa etmeleri için "ücretsiz" veya sembolik bir fiyatla arsaları dağıtabilir. "Etki analizi", bağışlanan arsaların bir örneğini ele alır ve arsayı alanlar tarafından yapılan son harekete kadar izler. Toplanan veriler; (a) arsayı kendilerine ev yapmak için kullanan kişilerin oranının ne olduğunu?, (b) hiçbir şey yapmayan kişilerin oranının ne olduğunu?, (c) üçüncü şahıslara satılan arsaların oranının ne olduğunu? gösterecektir.

Toplanan veriler, arsayı alanların beklenen hareketi yapmama nedenlerini belirlemek için ayrı bir analizi gerektirecektir. Nedenler şunlar olabilir:

- a) Tamamlayıcı kaynakların eksikliği,
- b) Farklı anlayış veya kişisel öncelikler,
- c) Evsiz insanlar hakkında hükümetin yanlış tahminleri v.b.

Sonuç ne olursa olsun etki analizi, başka faktörlerin sonucu olabilecek iken, belli etkilerin, hükümet faaliyetlerinin sonucu kabul edilme riskini taşır. Örneğin, yukarıdaki durumda; evleri inşa eden insanlar (hükümet kendilerine arsa bağışlamış veya bağışlamamış olsun) bunu herhangi bir yolla yapmış olabilirler. Denetçilerin analizlerin sonuçlarını sağduyuyla bir araya getirmeleri dışında, bu tip problemlerin nihai cevabı yoktur. Çünkü denetçiler sık sık şu soruyla yüz yüze gelecektir: Neden ve etki analizimizde ne kadar ileriye gitmeliyiz? Maliyet ve potansiyel faydalar, veri elde edilebilirliği ve denetimin raporlanma süresi ışığında bir bitirme noktası olmalıdır.

Neden Analizi

Neden analizi, hükümet faaliyetleri dahil, temelinde değişik nedenler olan toplum ve iş hayatındaki bir olay ya da olgudan başlar. Bir olay veya belli bir olgunun meydana gelişinin ne ölçüde hükümet faaliyetleri ile ilgili olduğunu belirlemeye çalışır. Örneğin, enerji tüketiminde belirgin bir artışı (zaman serileri üzerinde) görebiliriz. Neden analizi ilk önce, belirli bir zaman diliminde enerji tüketimindeki gerçek değişimi kaydeder. Sonra bu değişikliğin muhtemel nedenlerini belirlemek için bir çalışma yapılır. Bunlar elektriğin fiyatı, kullanılabilir gelirdeki artış ve hükümet tarafından kırsal kesimin kullanımına sunulan elektrik olabilir. Sonuncusu, çalışmanın odak

noktası olabilir. Bu çalışma, enerji tüketimindeki artıştan hükümet faaliyeti- nin dışındaki faktörlerin ne ölçüde sorumlu olduğunu analiz etmeye çalışa- caktır. Bu faktörlerin etkisi ayrıldığı zaman geriye kalan hükümet faaliyetle- rinden kaynaklanan artış olacaktır. Bu analiz tipi ekonometri alanında uz- manlığı gerektirir. Çalışmayı etki altına alan değişik nedenlerin tanımlan- masında yüksek bir dikkat gerektirdiği için sınırlı ölçüde kullanılır.

Genel Performans Ölçümü

Bu analiz, bir proje veya programın muhtemel çıktıları karşısında tüm olarak performansını ölçmeyi hedefler. Şu büyüklükleri kıyaslar:

- * Üretilen miktarlar,
- * Hizmet verilen müşteriler,
- * Sağlanan hizmetler,
- * Hedef kitlenin her birine, her müracaat sahibine ya da her haksahibi- ne sağlanan faydalar,
- * İstihdam edilen kişi başına çıktı,
- * Yatırılan her 1000 rupi başına çıktı,
- * Kurulan her 100 makine saati başına çıktı v.b.

Analizin, proje veya programın etkinliğiyle ilgili fikirler vermesi ne- deniyle performans denetimi raporunda odak durumunda olduğu varsayılır.



* Çev. Notu : Rupi pakistan para birimidir.